
NYESTE Péter¹

KÜLÖNLEGES NYOMOZATI TEVÉKENYSÉGEK SZABÁLYOZÁSA AZ EURÓPAI UNIÓ EGYES TAGÁLLAMAIBAN

LEGAL REGULATION OF SPECIAL INVESTIGATIONS IN THE MEMBER STATES OF EU

A büntetőeljárás törvény titkos nyomozati lehetőségeinek újraszabályozás van folyamatban az új büntetőeljárás törvény kodifikációja során. A kodifikációs folyamat elősegítése és az ágazati törvényi szabályozás összhanga érdekében 2015. év során az Europol Magyar Összekötő Iroda (ORFK NE-BEK) hágai összekötőinek közreműködésével kérdőíves felmérést folytatott a szerző a tagállamok különleges, fedett nyomozati tevékenységeinek a felmérése érdekében. A tagállami válaszok és a kapcsolódó tagállami büntetőeljárás és rendőrségi törvényi szabályozás áttekintése alapján a szerző tanulmányában összefoglalja egyes tagállamok európai gyakorlatát.

KULCSSZAVAK: *a tagállamok titkos nyomozati szabályozása, különleges nyomozási eszközök, az új büntetőeljárás törvény kodifikációja*

Presently the revision of provisions of covert investigations measures are in progress in the codification of new Criminal Procedure Code. In order to promote the codification progress and to harmonize it with the Police Act the author surveyed the special, covert investigation regulations of the MS with assistance of police liaisons in The Hague. On the base of the answers of

---

¹ Dr., doktorandusz, Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Hadtudományi Doktori Iskola;
e-mail: nyeste.peter@uni-nke.hu

the Member States and the review of the related European legal background the author summarizes the practice of certain European MS of the issue.

KEYWORDS: *covert investigations regulations of the MS, special investigation means, the codification of new Criminal Procedure Code*

A tanulmányomban az időbeli és terjedelmi korlátok miatt a teljes kutatás anyagát nem tudom ismertetni, ezért csak egyes, kiválasztott tagállamok gyakorlatát mutatom be.

A speciális, fedett nyomozati tevékenységek európai tagállami gyakorlatának a felmérése érdekében az ORFK Bűnügyi Ellátó Igazgatóságával közösen kezdeményeztünk egy kutatást, amely során az Europol Magyar Összekötői Iroda a tagállamok Europol Összekötői Irodái részére kiküldött egy kérdőívet, amely az alábbi kérdéseket vizsgálta:

- A fedett nyomozati tevékenységek felsorolása (informátor alkalmazása; leplezett megfigyelés köz-/magánterületen; telefonlehallgatás; titkos kutatás; e-mail, levél, csomag, postai küldemény ellenőrzése; fedett nyomozó igénybevétele általános információgyűjtés céljából; fedett nyomozó beépülése bűnszervezetbe; bizalmi vásárlás; álvásárlás; ellenőrzött szállítás).
- A fenti tevékenységeket a büntetőeljárás megindítását követően alkalmazhatják, vagy a konkrét gyanú megfogalmazása nélkül is.
- A fedett nyomozati lehetőségek alkalmazásához szükséges-e ügyészi vagy bírói engedély? Ha igen, akkor milyen jogszabály alapján és milyen időtartamra vehető igénybe?

A kérdőívre az alábbi tagállamok részéről kaptunk válaszokat: Hollandia, Észtország, Litvánia, Finnország, Lengyelország, Horvátország, Szlovákia, Szlovénia, Málta, Ciprus, Bulgária.

A kérdőívek feldolgozása önállóan történt meg, amelyek tartalma alapján összehasonlítottam a kérdőívekben megjelölt tagállami ágazati és büntetőeljárás szabályozókat, illetve egyes esetekben tagállami szakirodalmat is feldolgoztam.

Az alábbiakban Hollandia, Lengyelország, Horvátország és Németország speciális nyomozati tevékenységeinek gyakorlatait mutatom be.

Hollandia

A Holland Büntetőeljárás IV.A és V.C fejezete tartalmazza a *nyomozás speciális erői* (Code of Criminal Procedure, 2012) címszó alatt a speciális nyomozati tevékenységeket, amelyeket 2000 februárjában iktattak be a törvényszövegbe. A holland

szabályozás külön eljárási szabályokat tartalmaz a *nem szervezeten elkövetett bűncselekmények*, és a *súlyos és szervezett, illetve bünszervezetben elkövetett bűncselekmények elleni harc*, illetve a *terrorizmus elleni harc* felderítése, nyomozása érdekében. A holland szabályozás alapján a speciális nyomozati tevékenységek csak büntetőeljárás keretében alkalmazhatóak. A büntetőeljárás keretében lehetőség van úgynevezett *felfedező nyomozás* végrehajtására, ha bizonyos tényekből és körülményekből arra lehet következtetni, hogy meghatározott személyek vagy csoport olyan bűncselekmények elkövetését tervezi vagy követi el, amely a törvény szerint lehetőséget ad speciális, fedett nyomozati tevékenység bevezetésére.

Hollandiában a büntetőeljárások során *informátorokat* alkalmaznak maximálisan három hónap időtartamra, az ügyész engedélyével információgyűjtési célból. Továbbá bírói engedéllyel a *civil személyek részére is engedélyezett a megállapodásban meghatározott időtartamra a bünszervezetbe* beépülés, mind a nem szervezeten elkövetett bűncselekmények, mind a súlyos és szervezett bűncselekmények elkövetésének tervezése és elkövetése esetén.

Leplezett megfigyelés végrehajtása büntetőeljárás alatt a közterületen az ügyész engedélyével maximálisan 3 hónapi időtartamban végezhető. *Magánterületen, de nem magánlakásnak minősülő helyen* történő megfigyeléshez ügyészi engedély szükséges, amely az engedélyben meghatározott időtartamig folytatható. *Telekommunikációs forgalom (telefon) ellenőrzés* bírói engedély alapján kezdetben 4 hét időtartamra engedélyezhető (sürgősségi engedéllyel ügyészi engedélyezés). Titkos kutatás nem engedélyezett. *E-mail ellenőrzése bírói engedély alapján végezhető* (sürgősségi engedéllyel ügyészi engedélyezés). *Postai küldemények ellenőrzése* bírói engedély alapján lehetséges.

Fedett nyomozói tevékenységét rendszeres, általános információszerzés céljából az ügyész engedélyezheti 3 hónap időtartamra a büntetőeljárás alatt. Az engedélyezés időtartama meghosszabbítható. Mélyfedésű speciális nyomozó működésének az engedélyezésre, bünszervezetbe beépülésre az ügyész jogosult a Legfőbb Ügyészség jóváhagyásával. Az engedélyezett időtartam a konkrét engedélyezés alapján történik. Áruk, telekommunikációs adatok és szolgáltatások *bizalmi- vagy álvásárlását* az ügyész engedélyezi meghatározott időtartamra. *Az ellenőrzött szállítást* az ügyész engedélyezi.

Lengyelország

Lengyelországban speciális nyomozati tevékenységet lehet végezni a büntetőeljárás előtt ágazati törvény alapján és a büntetőeljárás alatt is. A *rendőrségi törvény* (ACT of 6 April 1990 on the Police, 1990) 1. szakasza értelmében a rendőrség feladatai között szerepel az „intézkedések kezdeményezése és szervezése bűncselekmények,

bűncselekménnyel kapcsolatos események és szabálysértések megelőzése, felderítése és az elkövetőkkel kapcsolatos nyomozások lefolytatása”. A Lengyel rendőrségi törvény 14. §-a értelmében bűncselekmények és szabálysértések beazonosítása, felderítése, megelőzése érdekében előzetes nyomozást, bünyügyi nyomozást, adminisztratív és kényszerítő intézkedéseket alkalmazhat.

Lengyelországban a büntetőeljárások előtt és alatt is a rendőrségi törvény 22. §-a alapján és belső részletszabályozás alapján lehet *informátorokat* alkalmazni időbeli korlátozással rendőrségi vezetői engedéllyel. Az együttműködő személyek közül csak ügyben bevont együttműködő személyazonosságát lehet nyilvánosságra hozni a büntetőeljárás során, meghatározott eljárás szerint. A büntetőeljárások előtt és alatt is belső szabályozás alapján lehet *közterületen és magánterületen megfigyelést* folytatni időbeli korlátozással rendőrségi vezetői engedéllyel.

Telekommunikációs forgalom (telefon, e-mail), csomag, levél ellenőrzése az előzetes nyomozás ügynevezett „műveleti ellenőrzés” keretében és a büntetőeljárás során a 237. § meghatározott esetekben és módon az ügyészi, illetve bírói engedély alapján kezdetben 3 hónapra engedélyezhető, amely hosszabbítható. Titkos kutatás nem engedélyezett.

Fedett nyomozó tevékenységét rendszeres, általános információszerzés és mélyfűdés céljából belső szabályozás alapján a rendőrség vezetője engedélyezheti időbeli korlátozással.

A bizalmi-, átvásárlást és ellenőrzött szállítást az előzetes nyomozást az ügyész engedélyezi 3 hónapra, amely hosszabbítható újabb 3 hónappal.

Horvátország

Horvátországban 2008-ban kezdődött el a büntetőeljárás reformja, amelynek legutóbbi jelentősebb módosítása 2013-ban történt és ezzel a korábbi ügynevezett „mix eljárási forma” helyébe a „részjelzási formula” lépett. (Pavliček–Gluščić, 2014) Az idézett szerzők szerint a büntetőeljárás megindítása előtt számos intézkedés és tevékenység végezhető, amelyek két részre oszthatók: felderítő tevékenységek, intézkedések és bizonyítékszerző eljárások. A büntetőeljárás előtti nyomozati intézkedések, (felderítő) tevékenységek megegyeznek az ágazati rendőrségi törvény szabályozásával, de ezek csak bizonyítékszerző eljárások, a gyanúsított szabadságát korlátozó intézkedések és speciális bizonyítékszerző eljárások lehetnek.

A reform legfontosabb része az előzetes nyomozati eljárási résszel kapcsolatban az volt, hogy az eljárás az ügyész rendelkezési jogosultságába tartozik, akinek a munkáját a rendőrség és a nyomozók segítik. Az eljárási törvény a büntetőeljárás kezdeményezését és a megindítását külön definiálta. A büntetőeljárás részét képező nyomozást igénylő bűncselekmények esetén, az annak „előstádiumát” képező előzetes

nyomozás megindításáról az ügyésznek nem kell formális döntést hoznia, de az ennek során beszerzett bizonyítékokról tájékoztatnia kell a gyanúsítottat.

Horvátországban a büntetőeljárás során, és azt megelőzően is lehet *informatórok* alkalmazni az ágazati törvény 40. §-a szerint, rendőrségi vezetői döntés alapján, akik időbeli megkötés nélkül alkalmazhatóak a törvényben meghatározott bűncselekmények felderítése érdekében. A *közterületen történő megfigyelés* a rendőrségi törvény 80. §-a szerint a büntetőeljárás során, és azt megelőzően is rendőrségi vezetői engedéllyel lehet alkalmazni maximum 30 nap időtartamra. A *magánterületen történő megfigyelés* a büntetőeljárás 332. §-a szerint büntetőeljárás előtt és büntetőeljárás során, bírói (ügyészi) engedéllyel lehetséges maximum 6 hónapi időtartamra, amelynek hosszabbítása újabb 6 hónapokkal (12, 18 hónap) lehetséges.

Telekommunikációs forgalom (telefon, e-mail) és postai küldemények ellenőrzése a 332. § alapján bírói engedély alapján lehetséges az előnyomozás és a büntetőeljárás során is maximum 6 hónap időtartamra, amely további 6 hónappal hosszabbítható meg. Halaszthatatlan esetben az ügyész jogosult elrendelni, a bíró 24 órán belüli utólagos jóváhagyásával. A telekommunikációs forgalom ellenőrzését a rendőrség hatja végre, folyamatos ellenőrzéssel, az információk elemzésével.

Titkos kutatás nem hajtható végre.

A fedett nyomozó tevékenységét rendszeres, általános információszerzés, céljából a rendőrségi törvény 12. §-a szerint rendőrségi vezető engedélyével alkalmazható időbeli korlát nélkül.

A fedett nyomozó tevékenységét mélyfedés, bizalmi-, álvásárlást és ellenőrzött szállítást bíró engedélyezheti maximum 6 hónap időtartamra, amelynek hosszabbítása újabb 6 hónapokkal (12, 18 hónap) lehetséges.

Németország

Németországban alapvetően a *szövetségi szintű büntető eljárási törvény és a tartományi szintű rendőrségi törvények* szabályozzák a fedett nyomozati eszközök alkalmazásának szabályait. A tartományi szintű szabályozások eltérők lehetnek, de figyelemmel vannak a büntetőeljárás szabályaira. A rendőrség az elsődleges információk ellenőrzése érdekében, illetve az úgynevezett veszélyelhárítás érdekében nyílt és speciális nyomozati intézkedéseket alkalmazhat a tartományi szintű törvényi szabályozásokban is részletezett módszerekkel. A tartományi szintű rendőrségi törvényekben nevesített bűncselekmények, illetve az állam biztonságát veszélyeztető bűncselekmények felderítése, megakadályozása érdekében „különleges módszerekkel végrehajtott személyes adatok gyűjtését” folytathatja a rendőrség előzetes nyomozás keretében. Bírói engedéllyel már a büntetőeljárás megindítása előtt lehetséges, akár elektronikus hírközlési adatok ellenőrzése is, de csak veszélyelhárítási célból.

Németországban *informátorok* (egyszeri) és *bizalmi személyek* (hosszú távú, szerződéses együttműködés) alkalmazására van lehetőség a büntetőeljárás törvény általános felhatalmazása szerint, amelynek részletszabályait egy belügy- és igazságügy minisztériumi közös iránymutatás szerint kell végrehajtani. (Die Bundesregierung, 1977) Az iránymutatás szerint bizalmi személyek alkalmazása, azaz bizalmasság/titkosság biztosításával történő együttműködés kialakítása és azok „bevetése” elsősorban a súlyos bűncselekmények, szervezett bűnözés, az illegális fegyver- és kábítószerek-kereskedelem, pénzhamisítás és az állam biztonságát veszélyeztető bűncselekmény esetén lehetséges. Ezenkívül a közepesen súlyos bűncselekmények esetében mindig az eset súlyossága, fontossága alapján egyedi mérlegeléssel lehetséges. Csekély súlyú bűncselekmények felderítése, bizonyítása esetén nem alkalmazhatóak.

Németországban a speciális nyomozati intézkedések az alábbiak lehetnek: (Thiede et al., 2014; BMJV)

- *informátorok és bizalmi személyek* bevetése, alkalmazása (Strafprozeßordnung [StPO] 152. §, 161. §, 163. §);
- *fedett nyomozó, fedésben lévő nyomozó* bevetése, alkalmazása (StPO 110 a.–110 c. §);
- *rövid távú megfigyelés* –, amely 24 óránál rövidebb időtartamú, illetve 2 napnál többet nem hidal át – rendőrségi vezetői, illetve ügyészi engedély alapján lehetséges [StPO 161. § (1), 163. § (1)];
- *tervszerű, hosszú távú megfigyelés* (24 óránál hosszabb), amelyet bíró engedélyez, halaszthatatlan esetben rendőrségi vagy ügyészi engedéllyel a bíró 3 napon belüli utólagos jóváhagyásával (StPO 163 f. §);
- *speciális technikai eszközök bevetése* (StPO 100 h. §);
- *speciális kép- és hangrögzítés* megfigyelés során a tényállás felderítése vagy az elkövetők tartózkodási helyének megállapítása céljából alkalmazható. Veszélyelhárítás során rendőrségi engedélyezés, utólagos ügyészi tájékoztatás mellett, egyéb esetben ügyészi, bírói jóváhagyással lehetséges;
- *határon átnyúló megfigyelés* a schengeni végrehajtási egyezmény 40. és 44. §-a szerint lehetséges;
- *minta-, bizalmi-, átvásárlás* (StPO 110 aff. §) az ügyész engedélyével lehetséges;
- *ellenőrzött szállítás* (StPO 152. §, 161. §, 163. §) részletszabályait nemzetközi egyezmények tartalmazzák, ügyészi engedélyhez kötött;
- *telekommunikációs ellenőrzés* (StPO 110 a. §, 100 b. §, 100 g. §, 101. §, 148. §, Telekommunikationsgesetz [TKG]) a büntetőeljárás törvény és a telekommunikációs törvény alapján lehetséges meghatározott bűncselekmények esetében, bírói engedéllyel, maximum 3 hónap időtartamban, amely további 3 hónappal meghosszabbítható;

- *nemzetközi mobil előfizető azonosító készülék* [*International Mobile Subscriber Identity- (IMSI-) Catcher*, StPO 100 i. §, 100 a. §] meghatározott bűncselekmények esetében, bírói engedéllyel maximum 6 hónapig lehetséges, amely egy alkalommal további 6 hónappal meghosszabbítható. Halaszthatatlan esetben ügyészi engedéllyel a bíró utólagos, 3 napon belüli jóváhagyásával;
- *akusztikai lehallgatás magánlakáson kívül* (StPO 100 f. §, 101. §).
- *akusztikai lehallgatás magánlakásban* (StPO 100 c. § (1), 100 d–e. §, 101. §) meghatározott bűncselekmények esetén, bírói engedéllyel, maximum 3 hónap időtartamra engedélyezhető, amely további 3 hónappal meghosszabbítható.
- *postai küldemények ellenőrzése* (StPO 99. §, 100. §, 101. §) meghatározott bűncselekmények esetén, bírói engedéllyel, maximum 1 hónap időtartamra engedélyezhető, amely további 1 hónapokkal meghosszabbítható, ötszöri hosszabbítást követően a legfelsőbb bíróság dönt a további alkalmazhatóságról.
- *bankkártya-ellenőrzés* (StPO 161. §, 163. §, 161 a. §) meghatározott bűncselekmények esetében, bírói engedéllyel, maximum 3 hónap időtartamban, amely további 3 hónappal meghosszabbítható. Halaszthatatlan esetben ügyészi engedéllyel a bíró utólagos, 3 napon belüli jóváhagyásával.
- *bankkártya-tranzakciók megfigyelése* meghatározott bűncselekmények esetében ügyészi engedéllyel lehetséges.

Ezenkívül a tanúvédelem és a koronatanú védelem során alkalmaznak speciális nyomozati intézkedéseket Németországban.

Összefoglalás

Az egyes tagállami jogrendszerek nyomozati gyakorlatának összehasonlítása alapján is, de a teljes kutatás anyagának ismeretében egyértelműen kijelenthető, hogy minden tagállamban jelentkeznek olyan bűnüldözési célú feladatok, amelyek eltérnek a büntetőeljárás perbeli bizonyítást igazoló funkciótól, de a bizonyítási eljárásokat elősegíthetik. Ezek a bűnüldözési célú hírszerző, megelőző, megakadályozó intézkedések általában a tagállami rendőrségi törvényekben vannak meghatározva. Az intézkedések jogalapja tipikusan a tagállami törvényekben katalogizáltan meghatározott bűncselekmények megelőzése, felderítése, elkövetőik beazonosítása, amely a büntetőeljárás elrendelését megelőző „előstádiumnak” tekinthető nyomozás során valósítható meg.

Ennek a tevékenységnek a rendeltetése a kezdeti információk ellenőrzése, pontosítása, további információk, esetleg bizonyítékok beszerzése. Tagállamonként eltérő, hogy melyik törvény szabályozza és hova helyezi el ennek keretét. Hollandiában a büntetőeljárás törvény szabályozza felfedező nyomozásként a bűncselekmények

megelőzését, felfedezését szolgáló cselekmény-, személy- vagy csoportalapú előzetes nyomozásokat. Továbbá a holland büntetőeljárás eltérő nyomozati lehetőségeket engedélyez a súlyos, szervezett bűnelkövetés elleni tevékenységek felderítése során, hasonlóan a francia büntetőeljáráshoz, ahol annak külön fejezete foglalkozik a szervezett bűnözés elleni fellépés speciális nyomozati módszereivel. Lengyelországban a rendőrségi törvény alapján bűncselekmények megelőzése, felderítése érdekében előzetes nyomozást és műveleti ellenőrzést lehet végrehajtani. Horvátországban a legújabb büntetőeljárás reform jegyében a büntetőeljárás részévé tették az előzetes nyomozást azzal, hogy megkülönböztették a büntetőeljárás informális és formális megindítását. Az előnyomozás során az ügyész nem hoz formálisan döntést annak megkezdéséről, csak a beszerzett eredmény alapján indítja meg formálisan is az eljárást a gyanúsított egyidejű értesítésével és a beszerzett bizonyítékok közlésével. Németországban csak veszélyelhárító típusú, illetve korlátozott eszköztárú előnyomozati tevékenység végezhető a büntetőeljárás formális megindítását megelőzően.

A fentiekből látható, hogy a tagállamokban elég heterogén az „előnyomozati tevékenység” szabályozása és elnevezése (*preliminary investigation, surveillance, investigative operational activity, Verdeckte Massnahmen, inquiry* stb.). Megállapítható, hogy nagyjából hasonló speciális, fedett eszköztárat használnak a tagállamok és az alkalmazásukhoz kapcsolódó speciális ismeretek, taktikák belső használatú információk.

Az *előnyomozati tevékenységek* és azok során beszerzett eredmény minden megvizsgált tagállamban ügyészségi felügyelet vagy rendelkezési jog alatt áll (Lengyelországban és Horvátországban a közterületen történő megfigyelés kivétel). A humán hírszerzés alkalmazása marad alapvetően rendőrségi engedélyezésű (Németország kivétel, ott ügyészi engedélyű a bevonás). A hazai titkos információgyűjtés rendszerében végrehajtott „előnyomozati” tevékenységek többnyire nem az ügyész tudtával, engedélyezésével, esetleges irányításával folynak és az eredmény értékelése, a további eljárás folytatása is belső, rendvédelmi vezetői döntésű.

Néhány tagállamban a súlyos, szervezett vagy bűnszervezetben elkövetett bűnözés, terrorizmus elleni fellépéséhez biztosítanak többletjogosítványokat a nyomozások során, vagy speciális ügyészi szervezet vezet ezeket az előnyomozásokat, nyomozásokat. Ezen elvek mentén a magyarországi büntetőeljárás reformkoncepcióban is megfogalmazódott egy „kétszintű” eljárási modell elképzelése, amely szerint „a jelentős tárgyi súlyú, komplex bűncselekmények esetében az érintett hatóságok feladatkörének markáns elhatárolása mellett, az ügyészség érdemi közreműködésének és az ehhez igazodó eszközrendszer kialakításának van helye”. A koncepcionális kérdések tisztázását követően az európai büntetőeljárás szabályozásokhoz hasonló hazai szabályozás kialakítására van esély a jelenlegi kormányzati törekvések alapján. (Nyeste, 2015)

Felhasznált irodalom

- Act of 6 April 1990 on the Police*. Forrás: www.policja.pl/ftp/pliki/police_act.pdf (A letöltés dátuma: 2015. 10. 10.)
- BMJV (s.d.): *Strafprozeßordnung*. Forrás: www.gesetze-im-internet.de/bundesrecht/stpo/gesamt.pdf (A letöltés dátuma: 2015. 10. 10.)
- Code of Criminal Procedure* (2012) Forrás: www.ejtn.eu/PageFiles/6533/2014%20seminars/Omsenie/WetboekvanStrafvordering_ENG_PV.pdf (A letöltés dátuma: 2015. 10. 10.)
- DIE BUNDESREGIERUNG (1977): *Richtlinien für das Strafverfahren und das Bussgeldverfahren (RiStBV)*. Forrás: www.verwaltungsvorschriften-im-internet.de/bsvwvbund_01011977_420821R5902002.htm (A letöltés dátuma: 2015. 10. 10.)
- International Mobile Subscriber Identity- (IMSI-) Catcher*. Forrás: <http://imsicatcher.org/im-si-explained/> (A letöltés dátuma: 2015. 10. 10.)
- NYESTE P. (2015): A titkos információszerezés szükséges és lehetséges reformja. *Belügyi Szemle*, 63 1, 59–79.
- PAVLIČEK, J. – GLUŠČIĆ, S. (2014): *Preliminary investigation according to the Croatian Criminal Procedure Act*. Ohrid, University “St. Kliment Ohridski” – Bitola. Forrás: www.criminalisticassociation.org/Dokumenti/PRELIMINARY_INVESTIGATION_2014612145958.pdf (A letöltés dátuma: 2015. 10. 10.)
- THIEDE, F. – WINKLER, S – LEHRMANN, B. – MÜLLER, J. – GOLZ, N. (2014): *Offene und Verdeckte Ermittlungsmassnahmen*. Wiesbaden, Bundeskriminalamt.